

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ В УМОВАХ ПОГІРШЕННЯ ЇХНЬОГО СТАНУ

За період проведення земельної реформи відбулося істотне загострення значної кількості проблем у сфері земельних відносин. Якісний стан земельного фонду постійно погіршується, що може мати катастрофічні наслідки як для навколишнього природного середовища, так і для здоров'я людини, розвитку національної економіки тощо.

В окремих районах осушення земель відбувається неконтрольоване зниження рівня ґрунтових вод, зменшення потужності органічної маси, а в районах зрошення – підтоплення і засолення ґрунтів, деградація чорноземів, що призвело до негативних екологічних наслідків у районах Полісся та на півдні України².

Деградація земель та опустелювання є одними з найбільш серйозних викликів для сталого розвитку країни, які спричиняють істотні проблеми екологічного і соціально-економічного характеру та становлять реальну загрозу національній безпеці. За даними різних спеціалізованих установ, площа деградованих і малопродуктивних земель становить від 10–12 до 14–15 млн га.

У сучасних умовах питання відновлення земель набувають особливої актуальності. Негативні процеси як природного, так і техногенного характеру впливають на стан земель сільськогосподарського, лісгосподарського та іншого призначення. Це потребує вжиття комплексу відповідних адекватних заходів відновлення земель, що повинно стосуватися не тільки якісного стану земель, а й інших параметрів, наприклад, відновлення порушених земель.

Відновлення земель включає різні правові аспекти. Так, залежно від мети відновлення доцільно виокремити відновлення з метою відновлення родючості земель сільськогосподарського призначення, продуктивності земель лісгосподарського призначення, відновлення з метою виконання землями інших функцій (йдеться про землі інших категорій).

Незважаючи на певні зусилля з боку державних інституцій, відбувається істотне погіршення якості земельних ресурсів протягом останніх років.

Видається необхідним надання забезпеченню відновлення земель системного характеру. Головним у правовідносинах у сфері відновлення земель є юридичний обов'язок, що знаходить свій прояв в активній поведінці зобов'язаної особи з метою забезпечення суб'єктивних прав інших суб'єктів правовідносин.

На часі – внесення змін до чинного законодавства, а також прийняття нових нормативно-правових актів у зазначеній сфері з метою належної реалізації відповідних заходів відновлення земель через обов'язки власників, користувачів земельних ділянок (обов'язок власників та користувачів земельних ділянок щодо відновлення стану порушених земель, відновлення їхнього якісного стану повинен стати законодавчо забезпеченим імперативом), а також через

¹ Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 678.

² Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 38. Ст. 248.

обов'язки інших суб'єктів, через дії яких відбулася втрата первісного якісного стану земельних ділянок, порушення їхнього рельєфу за умов посилення їхньої відповідальності у зазначеній сфері, а також створення та забезпечення функціонування належного рівня стимулювання власників земельних ділянок та землекористувачів до своєчасного відновлення земель.